

Stadse duiven

Tekst en illustraties Doortje van Dijk

Al sinds 2000 voor Christus komen ze voor in onze steden: duiven! Naast de Huismus, die al sinds 8000 voor Christus menselijk gezelschap zoekt, is de duif een vogel die de meeste mensen kennen en herkennen. Wereldwijd zijn er meer dan 350 in het wild levende soorten, waarvan er vijf in Nederland voorkomen en vier soorten in de stad (kunnen) wonen. De Stadsduif (*Columba livia* var. *domestica*), Houtduif (*Columba palumbus*), Holenduif (*Columba oenas*) en Turkse Tortel (*Streptopelia decaocto*) zijn over het algemeen zogenaamde standvogels en verblijven hier het hele jaar. Alleen de Zomertortel, die niet in de stad woont, vertrekt in september weer richting West-Afrika.

Ontsnapte overlevers

Stadsduiven zijn een mix van allerlei soorten ontsnapte, door de mens gefokte duiven, zoals postduiven en wedstrijdduiven die afstammen van de Rotsduif. Wereldwijd komen er meer dan duizend sierduivenrassen voor die weer zijn onderverdeeld in negen rasgroepen: kipduiven, kleurduiven, kroppers, meeuwen, structuurduiven, trommelduiven, tuimelaars, vormduiven en wratduiven. Deze ontsnapte sierduiven zijn niet sterk genoeg om in

de stad te overleven, maar soms vindt er toch een succesvolle paring plaats. De variatie in verenkleed tussen de stadsduiven is daarom groot, maar qua bouw en grootte lijken ze erg op elkaar. In steden waar ze het té goed doen worden ze ook wel 'vliegende ratten' genoemd omdat ze stank en overlast veroorzaken en ziektes verspreiden. Een eenduidige oplossing om deze overlast te bestrijden is er nog niet, al blijkt het verkleinen van het voedselaanbod (Verboden te voeren) redelijk effectief te zijn.

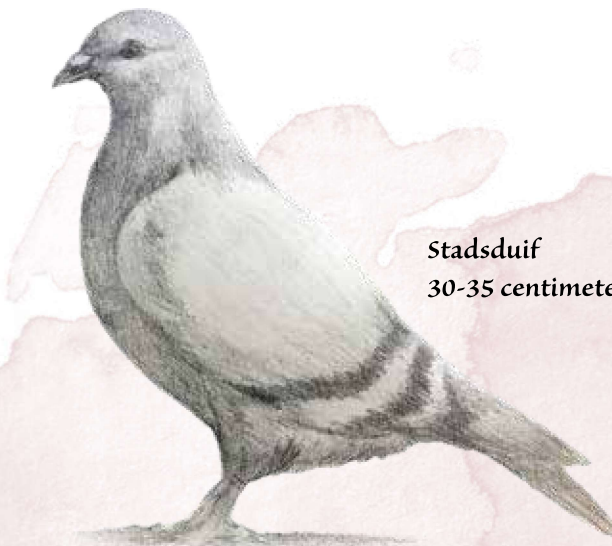
Duivenmelk

Duiven kunnen bijna jaarrond broeden, meerdere legsels grootbrengen en zijn in hun voedselkeuze niet kieskeurig. Daar waar de jongen van veel kleine zangvogels afhankelijk zijn van

bijvoorbeeld rupsen en insecten, krijgen de jonge duiven duivenmelk. Duivenmelk – het klinkt bijzonder en dat is het ook. Het gaat namelijk niet om melk zoals we die kennen van koeien of mensen, maar om losgeraakte huidcellen. Een paar dagen voordat de jongen uit het ei komen, wordt de binnenkant van de krop van beide oudervogels dikker. Dat weefsel laat los en vormt een zachte, voedzame brij: de duivenmelk. Deze 'melk' bevat veel vet, eiwit en antistoffen, precies wat de jongen nodig hebben om te groeien.

Verdwaalde en vermoeide wedstrijdduif

Onze buurkat Fiepje vangt soms een verdwaalde en vermoeide wedstrijdduif en ook in onze tuin komt er weleens eentje uitrusten. De Nederlandse wedstrijdduiven zijn te herkennen aan de ringen om de poten die beginnen met NL met daarachter een jaartal met nog zeven cijfers. De sierduiven hebben een NL-S-ring. Met behulp van het ringnummer kun je via de website van de Duivensportbond de eigenaar opsporen. Dit heb ik inmiddels al een paar keer gedaan. Twee keer ging het om een levende duif (waarvan er een is opgehaald door de eigenaar) en twee keer om een dode duif. Als de duif nog leeft en je de ringen niet kunt lezen en geen tijd of zin hebt om dit allemaal uit te zoeken, kun je de vogel wat water en voer geven. Dan is de kans groot dat hij uit zichzelf weer terugvliegt naar de eigenaar.

Stadsduif
30-35 centimeter

De Stadsduif kan heel veel kleuren hebben, bont, wit, rood, lichtgrijs, donkergrijs, blauwgrijs, rozerood en alle combinaties hiervan.

rood-oranje iris

zebravlekken
in nek

Zomertortel
25-27 centimeter

De Zomertortel is de enige duif die niet in de stad voorkomt.

Ring wedstrijdduif, 4 oktober 2025, Hilversum

gele iris

witte vlek in nek (jonge vogels hebben dit nog niet)

Houtduif
40-42 centimeter

donkere, bijna zwarte iris

glimmende groene met paarse vlek in nek

Holenduif
32-34 centimeter

Duiven herkennen

De Zomertortel, de kleinste van de vier, komt zoals gezegd niet in de stad voor. Zelf ben ik 'm buiten de stad helaas ook nog nooit tegengekomen. Ik zou graag eens wat langer naar dit prachtig getekende duifje kijken, maar die kans wordt steeds kleiner. De intensieve landbouw in West-Europa, de jagers in Zuid-Europa en de ontbossing in de Sahel zorgen ervoor dat deze trekduif in ons land geen talrijke broedvogel meer is (negenhonderd broedparen) en misschien wel helemaal uit ons land verdwijnt.

De Houtduif, de grootste van de vier, doet het heel erg goed in ons land (580.000 broedparen). Deze duif was oorspronkelijk een schuwe bosvogel, maar in ons land broedt hij tegenwoordig steeds vaker op de gekste plekken in onze steden en tuinen. Dit komt doordat de bossen én het voedsel in die bossen grotendeels zijn verdwenen. De grote groepen Houtduiven (soms wel 100.000 tegelijk) die je vanaf oktober weleens ziet overvliegen komen uit Scandinavië en Duitsland en vliegen naar Frankrijk en Spanje om daar te overwinteren. Een deel van onze Houtduiven gaat ook richting het zuiden.

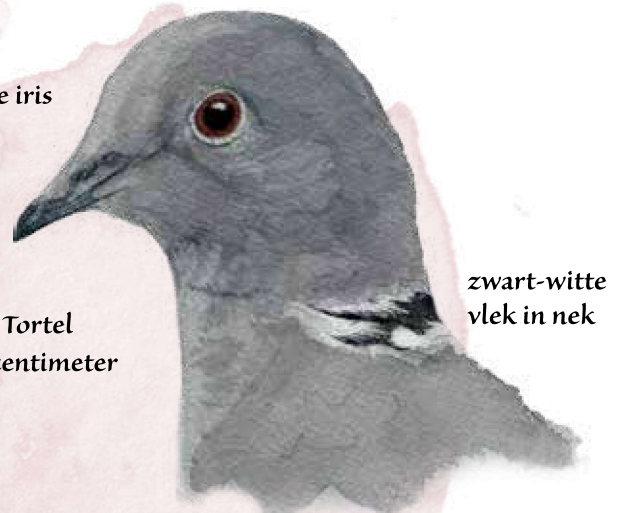
Net iets kleiner en wat schuwer dan de Houtduif, is de Holenduif (67.000 broedparen). Wat direct opvalt is het heel donkere oog waardoor deze duif er heel vriendelijk uitziet. Heel anders dan de lichtgele iris van de Houtduif

en het donkerrode oog van de Turkse Tortel. Met de prachtige groene vlek met hier en daar wat paars in de nek, de donkere blauwgrijze kleur van de rest van zijn verenpak en schattige rode pootjes, is dit toch wel mijn favoriet. Wat nog meehelpt, is dat ik het geluid van de Holenduif erg mooi vind en dat het geluid van de Houtduif en soms zelfs ook van de Turkse Tortel mij kan irriteren. Die vluchtroep lijkt op een schorre meeuw.

De Turkse Tortel met zijn mooie kleine zwarte nekstreep is een relatieve nieuwkomer. In 1950 vond het eerste broedgeval plaats en nu zijn er ongeveer 68.000 broedparen. Vooral in groene stadswijken, dorpen en op boerderijen. Als je veel met de trein reist, is de kans groot dat je onder de overkapping van het station broedende Turkse Tortels tegenkomt. De nesten zijn niet echt stevig en bestaan vaak maar uit een paar takjes, vooral als dit tegen een gevel of op een balkon wordt gebouwd.

Nest Turkse Tortel, 14 april 2025, Schiermonnikoog

roodbruine iris

Turkse Tortel
31-34 centimeter

zwart-witte vlek in nek